

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Наказ Міністерства освіти і науки України від 29.12.2014 № 1528)

Ефективна ЕКОНОМІКА

Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет

№ 3, 2014 [Назад](#) [Головна](#)

УДК 658

N. O. Marhita,

к. е. н., асистент кафедри маркетингу та логістики, НУ «Львівська політехніка»

ДІАГНОСТИКА ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВ РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ

N. O. Marhita,

*Ph.D., assistant professor, department of Marketing and Logistics
Lviv Polytechnic National University*

DIAGNOSTIC OF RETAILER'S FINANCIAL POSITION IN UKRAINE

У статті наголошено на важливості роздрібною торгівлі, як сегменту внутрішньої торгівлі, що безпосередньо бере участь у забезпеченні сталості розвитку економіки та підтримці соціальної безпеки. Виділено мету та функції фінансової діагностики, обґрунтовано необхідність постійної діагностики фінансового стану роздрібних торговельних підприємств України. Наголошено на недостатній ефективності організації управління фінансовим станом більшості вітчизняних підприємств в умовах нестабільного розвитку економіки. Проведений аналіз та оцінка показників ефективності діяльності та основних фінансових коефіцієнтів підприємств роздрібною торгівлі України. На основі проведеної діагностики зроблено висновки про те, що хоча діяльність роздрібних торговельних підприємств протягом 2008-2011 років можна оцінити позитивно, однак їх фінансовий стан не є достатньо стійким, про що свідчить динаміка більшості їх фінансових коефіцієнтів.

The article emphasized the importance of retailing for domestic trade which directly involved in ensuring the sustainability of economic development and maintaining social security. The purpose and function of a diagnosis and the necessity of continuous diagnosis of the retailer's financial position in Ukraine are identified. We detected insufficient effectiveness of the financial management of the majority of domestic enterprises in unstable economic conditions.

The analysis and evaluation of Ukraine retailer's performance and key financial ratios are conducted. Thus, on the basis of diagnostics we can make a conclusion, that retailer's activity for period 2008-2011 can be assessed positively, but their financial situation is not sufficiently stable, as evidenced by the dynamics of the majority of their financial ratios.

Ключові слова: *діагностика, фінансовий стан, роздрібні торговельні підприємства, ефективність діяльності.*

Keywords: *diagnostics, financial position, retailer's, activity efficiency.*

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку економічних відносин одним з найважливіших чинників підтримки позитивної економічної динаміки виступає розвиток внутрішньої торгівлі. Саме її механізми забезпечують дотримання продовольчої безпеки та збереження соціальної стабільності в суспільстві, а перспективі – підтримання сталого розвитку країни через формування та стабілізацію споживчого ринку для задоволення потреб населення у товарах і товарних послугах, підвищення якості його життя. Забезпечення сталого економічного зростання в країні реалізується, в тому числі, і через механізм забезпечення сталого розвитку торгівлі. Тому, на думку деяких авторів, сутність сталого розвитку торгівлі можна визначити як процес гармонізації використання економічних, трудових, матеріальних та інших ресурсів з орієнтацією на безперервне підвищення соціальної ефективності [1, с. 109].

Серед сегментів внутрішньої торгівлі, що безпосередньо беруть участь у забезпеченні сталості розвитку та підтримці соціальної безпеки доцільно виділити роздрібну торгівлю. Роздрібна торгівля пов'язана, перш за все, із повсякденним життям людей, впливає на організацію їхнього побуту, рівень зайнятості, наявність позаробочого часу. Тому ефективність функціонування підприємств роздрібною торгівлі визначає динаміку процесів відтворення у країні через механізми підтримки соціальної справедливості та матеріальної захищеності людини.

Аналіз останніх досліджень. Проблема дослідження функціонування роздрібною торгівлі в Україні перебуває у сфері наукових інтересів В. В. Апопії, С. Г. Бабенка, П. Ю. Балабана, І. О. Бланка, П. І. Вахріна, Я. А. Гончарука, А. А. Мазаракі, В. С. Марціна, М. П. Овчарука, Н. М. Ушакової та інших. Питанням діагностики підприємства приділяють увагу багато авторів, серед яких Г.О. Швиданенко, Л.В. Фролова, О.О. Терещенко, Т.О. Загорна, О.О. Гетьман, Т. А. Городня, В. М. Костриченко та ін. Проте в сучасних умовах проблеми діагностики фінансового стану підприємств роздрібною торгівлі все ще залишаються актуальними.

Основною метою статті є аналіз фінансового стану підприємств роздрібною торгівлі України як інструменту забезпечення сталого зростання.

Виклад основного матеріалу. Недостатня ефективність організації управління фінансовим станом в умовах нестабільного розвитку економіки – спільна риса для більшості вітчизняних підприємств. Для підприємств роздрібною торгівлі ця проблема додатково актуалізується через їх стратегічну роль у забезпеченні соціальної рівноваги. Від своєчасної та повної діагностики фінансового стану підприємств роздрібною торгівлі залежить розвиток споживчого ринку і, як наслідок, підвищення рівня добробуту населення.

Діагностика фінансового стану підприємства виступає складовою системи фінансового управління підприємством, що покликана інформувати керівництво про особливості його функціонування у поточному періоді. По суті, діагностика фінансового стану ні за змістом, ні за інструментарієм дослідження не відрізняється від фінансового аналізу.

Метою фінансової діагностики є інформаційне забезпечення управлінських рішень на основі оцінки майбутньої спроможності підприємства генерувати грошові потоки, отримувати прибуток та створювати додану вартість, також виявлення слабких аспектів чи додаткових можливостей [2, с. 210].

На основі цього виділяють такі основні функції фінансової діагностики:

- зменшення інформаційної асиметрії між особами, відповідальними з прийняття фінансових рішень та об'єктом управління;
- прогнозування фінансового стану;
- ідентифікація чинників, що впливають або вже вплинули на покращення чи погіршення фінансових параметрів суб'єкта господарювання [3].

Під фінансовим станом розглядають здатність підприємства самостійно фінансувати свою діяльність в короткостроковій та довгостроковій перспективі. Стійкий фінансовий стан характеризується високою ліквідністю фінансових активів, вчасними розрахунками за зобов'язаннями перед контрагентами, державою та працівниками, фінансовою стійкістю та незалежністю від зовнішніх джерел фінансування, зростаючими показниками рентабельності власного капіталу тощо.

Дослідження даних показників дає можливість підприємству визначити: в якому стані воно знаходиться (фінансово стійкому, нестійкому, кризовому); чи має підприємство передумови збереження відповідного рівня конкурентоспроможності на певному сегменті ринку; які ризики можуть виникнути в результаті здійснення певних фінансових операцій; потребу в залученні позикового капіталу і визначення складу і частки зовнішніх джерел фінансування; першочерговість вирішення проблем в залежності від пріоритетності.

Ефективність діяльності роздрібних торговельних підприємств України аналізується за наступними показниками (табл. 1). Протягом періоду з 2008 по 2011 рр. простежується тенденція до зростання виручки від реалізації (товарів, робіт, послуг) на 177,5%, з 2010 роком на 124, 1 %. За останні чотири роки майже по всіх статтях дослідження показників фінансово-економічної діяльності простежується більш ніж 100% зростання.

Таблиця 1.
Показники ефективності діяльності роздрібних торговельних підприємств України, млн. грн. [1]

СТАТТЯ	2008 рік	2009 рік	2010 рік	2011 рік	Відхилення (+,-) 2011 року від		2011 рік у % до:	
					2008 року	2010 року	2008 року	2010 року
Дохід (виручка) від реалізації (товарів, робіт, послуг)	156568,8	173530,6	223984,2	277859,6	121291	53875,4	177,5	124,1
Непрямі податки та інші вирахування з доходу	27659,5	29397,7	38417,8	48230,2	20570,7	9812,4	174,4	125,5
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції	128909,3	144132,9	185566,4	229629,4	100720	44063	178,1	123,7
Інші операційні доходи	6783,9	5968,3	6745,5	7453,2	669,3	707,7	109,9	110,5
Інші звичайні доходи	3844,5	4011,3	4693,2	6336,5	2492	1643,3	164,8	135
Надзвичайні доходи	13,5	9,4	69,5	-	-	-	-	-
Разом чисті доходи	139551,2	154121,9	197074,6	243419,1	103868	46344,5	174,4	123,5
Операційні витрати	136213,5	149062,3	190117,0	233150,1	96936,6	43033,1	171,2	122,6
Інші звичайні витрати	7669,8	6800,9	7335,5	9780,1	2110,3	2444,6	127,5	133,3
Надзвичайні витрати	21,3	336,4	20,1	-	-	-	-	-
Разом витрати	144412,3	156860,1	198452,6	243974,8	99562,5	45522,2	168,9	122,9
Фінансовий результат до оподаткування	- 28146	- 8972,7	14839,3	14688,0	42834	-151,3	52,2	99,0
Чистий прибуток (збиток)	- 4861,1	-2738,2	-1378,0	-555,8	4305,3	822,2	-	-
Результат від операційної діяльності	-520,2	1038,8	2195,0	3918,9	4439,1	1723,9	-	178,5
Витрати операційної діяльності	32386,2	31583,6	37905,6	44212,7	11826,5	6307,1	136,5	116,6
Рівень рентабельності (збитковості), %	-1,6	3,3	5,8	8,9	-	-	10,5	3,1
Рентабельність операційної діяльності, %	-0,2	4,5	9,8	13,8	-	-	14	4

Джерело: складено за на основі [4].

Динаміка чистого прибутку протягом цього періоду хоча й характеризується від'ємними значеннями, проте теж має позитивну динаміку. Простежується скорочення від'ємного значення чистого прибутку у 2011 році порівняно з 2008 роком на 4305,3 млн. грн., а порівняно з 2010 роком на 822,2 млн. грн. Спостерігається також незначне зростання рентабельності від операційної діяльності на 14% протягом 2008-2011 рр., і на 4 % у 2011 порівняно з 2010 роком (таблиця 1).

Таблиця 2.
Основні фінансові показники роздрібних торговельних підприємств України

Показники	Роки				Відхилення (+,-) 2011 р. до	
	2008	2009	2010	2011	2008 р.	2010 р.

Коефіцієнт загальної ліквідності	1,01	0,95	0,91	1	- 0,01	0,09
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,07	0,07	0,07	0,07	-	-
Коефіцієнт фінансової залежності	9,21	12,55	7,36	9,09	- 0,12	1,73
Коефіцієнт маневреності	0,03	-0,40	-0,45	0,02	-0,01	0,47
Коефіцієнт фінансової стійкості	0,37	0,32	0,35	0,35	-0,02	-
Рентабельність операційної діяльності, %	-0,2	4,5	9,8	13,8	14	4
Рентабельність продажу, %	(17,9)	(5,1)	6,6	5,2	23,1	-1,4
Рентабельність оборотних активів	(76,5)	(32,6)	32,2	22,8	99,3	-9,4
Коефіцієнт оборотності капіталу	2,67	2,46	2,77	2,79	0,12	0,02

Загалом діяльність роздрібних торговельних підприємств протягом 2008-2011 років можна оцінити позитивно, адже спостерігається зростання всіх основних показників діяльності не тільки в абсолютному вимірі, а й у відносному. Хоча підприємства отримали від'ємний чистий прибуток проте відбувається стрімке скорочення його від'ємного значення. Рентабельність від операційної діяльності тільки в кризовий 2008 рік мала низьке значення (- 0,2%) протягом періоду з 2009 по 2011 роки прослідковується стабільне динамічне зростання. Фінансовий стан роздрібних торговельних підприємств значною мірою характеризують основні фінансові показники (табл. 2).

З даних таблиці 2 можемо стверджувати, що роздрібні торговельні підприємства України мають достатній рівень ліквідності активів для розрахунку за поточними зобов'язаннями, однак не має достатньої кількості готівкових коштів, щоб розраховуватися з терміновими зобов'язаннями. Коефіцієнт фінансової залежності протягом 2008-2011 років має дуже високе значення, що характеризує досліджувані підприємства як такі, які є дуже залежними від позикових джерел фінансування. Також коефіцієнт маневреності має низьке значення і навіть від'ємне у 2009-2010 роках, тобто дуже мала частка власного капіталу вкладена у найбільш мобільні активи. Коефіцієнт фінансової стійкості, що характеризує частку стабільних джерел фінансування у загальному обсязі досить низький і, за період 2008-2011 рр., частка стабільних джерел фінансування складала не більше 30 % у загальному обсязі. На основі аналізу можна зробити висновок про те, що роздрібні торговельні підприємства України неефективно використовують позиковий капітал, основне призначення якого пов'язане з нарощенням власного капіталу.

Висновки. Діяльність роздрібних торговельних підприємств України є дуже важливою для розвитку економіки країни, оскільки саме підприємства роздрібної торгівлі задовольняють щоденні споживчі потреби населення країни. Діагностика фінансового стану роздрібних торговельних підприємств проведена за допомогою абсолютних, вартісних, відносних показників, а також фінансових коефіцієнтів показала, що підприємства не є фінансово стійкими, про що свідчить динаміка більшості фінансових коефіцієнтів. Відтак, показники ефективності діяльності роздрібних торговельних підприємств майже по всіх досліджуваних показниках мають високі результати діяльності, які досить швидкими темпами зростають. Отже, роздрібні торговельні підприємства володіють перспективами подальшого розвитку, про те, щоб не опинитися в кризовому фінансовому стані їм потрібно постійно діагностувати свій фінансовий стан та стежити за ефективністю використання власних та позикових джерел фінансування. Постійна діагностика фінансового стану забезпечить виявлення слабких місць, недоліки в фінансовій роботі, проблеми з ефективністю управління фінансовими ресурсами. Мобілізувати фінансові ресурси в найбільш прибутковій сфері діяльності та мати ефективні механізми протидії ризикам і загрозам, які виникають в процесі здійснення фінансово-господарської діяльності.

Література:

1. Шпильова Ю. Б. Сталий розвиток роздрібної торгівлі України / Ю. Б. Шпильова, І. М. Шпильовий // Вісник Східноєвропейського університету економіки і менеджменту. – 2012. – Вип. 1 (11). – С. 108-120.
2. Городня Т. А. Діагностика фінансового стану підприємства / Т. А. Городня, І. В. Явтуховська // Науковий вісник НЛТУ України. – 2013. – Вип. 23.16. – С. 207-212.
3. Костриченко В. М. Діагностика фінансового стану та схильності підприємства до банкрутства / В.М. Костриченко, О.В. Гуменюк // Вісник національного університету водного господарства та природокористування: зб. наук. праць. – 2010. – № 1. – С. 303-309.
4. Державна служба статистики України. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua.
5. Шуклов Л.В. Финансовый менеджмент в условиях кризиса: Опыт компаний малого и среднего бизнеса / Л.В. Шуклов. – М.: Книжный дом «ЛИБРОКОМ», 2010. – 240 с.

References.

1. Shpylova, Yu. B. (2012), "Sustainable development of retailers in Ukraine" Visnyk Skhidnoievropejs'koho universytetu ekonomiky i menedzhmentu, vol. 1 (11), pp. 108-120.
2. Horodnia, T. A. (2013), "Diagnostics of the company financial conditions", Naukovyj visnyk NLTU Ukrainy, vol. 23.16, pp. 207-212.
3. Kostrychenko, V. M. (2010), "Diagnostics of financial position and propensity of the enterprise into bankruptcy", Visnyk natsional'noho universytetu vodnoho hospodarstva ta pryrodokorystuvannia: zb. nauk. prats', № 1, pp. 303-309.
4. The official site of state statistics service of Ukraine available at: www.ukrstat.gov.ua.
5. Shuklov, L.V. (2010), Finansovyy menedzhment v uslovijah krizisa: Opyt kompanij malogo i srednego biznesa [Financial management in crisis: The experience of small and medium businesses], M.: Knizhnyy dom «LIBROKOM», Moskva, Russia.

[1] роздрібна торгівля, ремонт побутових виробів та предметів особистого вжитку.